

The tale of the three brothers

Langue: Mégrélien

ID: ming1252_04_threebrothers

Locuteur: Inconnu

Chercheur: Jesse Wichers Schreur

Sources: Danelia and Tsanova 1991, pp. 240–244, Khubua 1937, pp. 64–66

- (1) სუმი ჰიმაჰ არიკი.

sum-i žima-š arik'-i
three-AGR brother-GEN tale-NOM

‘The tale of the three brothers.’

- (2) ორდეს სუმი ჰიმა კოჩი.

or-d-es sum-i žimak'oč-i
be-EXT-S3PL three-AGR brother-man-NOM

‘There were three brothers.’

- (3) ჟირი ორდგ მახაჩქალი, მასგმა ორდგ მონადირე, ნადირიში მაცვილარი.

žir-i or-d-ə ma-xačk-al-i ma-səm-a or-d-ə monadire
two-AGR be-EXT-S3SG PTCP.PRS-hoe-PTCP.PRS-AGR ORD-three-ORD be-EXT-S3SG hunter
nadir-iši ma-švil-ar-i
hunt-GEN PTCP.PRS-kill-PTCP.PRS-AGR

‘Two were laborers, the third was a hunter, the killer of the hunt.’

- (4) სუმიხოლო ჩილამი-სქუამი რდეს, მუ საკურელიე.

sum-i-xolo čil-am-iskua-am-i r-d-es mu sak'ureli=e
three-AGR-INCL wife-ADJZ-AGR-child-ADJZ-AGR be-EXT-S3PL what amazing=COP.3SG

‘All three of them had families, of course.’

- (5) ათე ჟირი ჰიმა მუშენდგ ყვანას, მასგმა ჰიმა ნადირიში ხორცით ეთეიჟუმანდგ ჯალაბის.

a-te žir-i žima muš-en-d-ə q'vana-s ma-səm-a žima
PROX-PROX two-AGR brother work-TM-EXT-S3SG cornfield-DAT ORD-three-ORD brother
nadir-iši xorc-it eta-i-žum-an-d-ə žalab-is
hunt-GEN meat-INS PV-VM-take(ANIM)-TM-EXT-S3SG household-DAT

‘The two brothers worked in the field, the third supported the household with game.’

- (6) ართ დღას ორე თე კოჩი ონადირუს დო ეფერი დიხაშა მიდართე, დღას ვაულ აურემე.

art-i dğa-s or-e te k'oč-i o-nadir-u-s do e-per-i dixa-ša
 one-AGR day-DAT be-TM PROX man-NOM SUP-hunt-SUP-DAT and DIST-such-AGR ground-ALL
mida-rt-ə dğa-s va-ul aure-še
 PV-go-S3SG day-DAT NEG-go here-ABL

'One day this man was hunting and he went to such grounds, he never had been there.'

- (7) ართი დიდი წყარს ქიმიოდირთე.

art-i did-i c'q'ar-s ko-me-o-dirt-ə
 one-AGR big-AGR water-DAT AFF-PV-VM-turn-S3SG

'He came up to a big river.'

- (8) მოლე მუთუნქ ვააშუე ოგვილარონ, იფიქრე: - მორთი, მინიბლე მელე, ეგებ მუთუნი ბძირევე.

mole mutun-k va-a-š-u o-řvil-ar-o=n
 on_this_side anything-ERG NEG-VM-go.HAB-S3SG PTCP.FUT-kill-PTCP.FUT-ADV=SUBORD
i-pikr-ə mo-rt-i mino-i-b-l-e mele egeb mutun-i
 VM-think-S3SG PV-go-S1/2 PV-VM-S1-go-OPT on_that_side maybe anything-AGR
b-žir-e=ve
 S1-show-TM=QUOT

'As nothing that he could kill walked around on this side, he thought: "Come, let me go to the other side, maybe I could see something [there]."'

- (9) დინილგ წყარიშა დო მელენ ქიანას ეკილგ.

dino-i-l-ə c'q'ar-iša do melen kiana-s ek'o-i-l-ə
 PV-VM-go-S3SG water-ALL and of_that_side country-DAT PV-VM-go-S3SG

'He went into the river and entered the land on the other side.'

- (10) მუჭო ეკილგ ძგაშა დო ზისნახეთ გინირთე თე მონადირექ.

muč'o ek'o-i-l-ə žga-ša do zisnaxe-t gino-i-rt-ə te monadire-k
 when PV-VM-go-S3SG edge-ALL and very_beautiful-ADV PV-VM-go-S3SG PROX hunter-ERG

'As soon as he came up at the edge, the hunter became very beautiful.'

- (11) ეფერი ზისნახეთ ნამგდა, კოჩიში თოლი ეში უჯგუშის მუთას ძირუნს.

e-per-i zisnaxe-t naməda k'oč-iši tol-i e-ši užguš-is
 DIST-such-AGR very_beautiful-ADV SUBORD man-GEN eye-NOM PROX-GEN better-DAT
muta-s žir-un-s
 nothing-DAT see-TM-S3SG

'He was so pretty that a man's eyes didn't see anything better than him.'

- (12) მუ ქიმინას ე კოჩქ?

mu kimin-a-s e k'oč-k
what make-OPT-S3SG PROX man-ERG

'What should this man do?'

- (13) ირსიოლგ; მარა გინორთელი რე ცირათ დო ქორე.

i-rsiol-a mara gino-rt-el-i =re cira-t do ko-or-e
VM-wander-S3SG but PV-go-PTCP.PST-AGR =COP.3SG girl-ADV and AFF-be-TM

'He wandered around, but he was turned into a girl, and indeed was one.'

- (14) ათე მელენ ქიანას გინულირიე ონადირუმა ხენნგფეში სქუა.

a-te mele=n kiana-s gino-u-l-ir-i=e
PROX-PROX on_that_side=SUBORD country-DAT PV-VM-go-PTCP.PST-AGR=COP.3SG
o-nadir-u-ša xenc'ape-ši skua
SUP-hunt-SUP-ALL king-GEN child

'On that side of the land, a prince was out hunting.'

- (15) ტყას ქაშახვილუუ ბისნახეჯგურა ცირა თე ბოშიქ.

t'q'a-s ko-a-ša-o-xvil-u-u zisnaxe=žgura cira te boš-ik
forest-DAT AFF-PV-PV-VM-find-AUG-CAUS very_beautiful=like girl PROX boy-ERG

'In the forest this boy found a very beautiful girl.'

- (16) მენონგ თე ცირაქ, მიდეცონგ მუშ ეუდმა დო გურგინი ქიგიდგგ.

mo-e-c'on-a te cira-k mida-i-žon-a muš-i žud-ša do
PV-VM-like-S3SG PROX girl-ERG PV-VM-have(ANIM)-S3SG 3SG.POSS-AGR house-ALL and
gurgin-i ko-ge-i-dg-a
CROWN-NOM AFF-PV-VM-put-S3SG

'He liked this girl, took her to his home and married her.'

- (17) გეურჩქინდგ ართი ქომოლსქუაქ, მაჟირა ქომოლშქუაქ ხოლო გეურჩქინდგ, დრო დო ხანქ გიშელუნ.

ge-u-rčkind-a art-i komolskua-k ma-žir-a komolskua-k xolo
PV-VM-be_born-S3SG one-AGR boy-child-ERG ORD-two-ORD boy-child-ERG also
ge-u-rčkind-a dro do xan-k ge-ša-i-l-u=n
PV-VM-be_born-S3SG time and time-ERG STAT-PV-VM-go-S3SG=SUBORD

'A boy was born to her, and a second boy was born to her as well after some time had passed.'

- (18) ნუხენს ე ცირა ძალამს მუში დუდიშო, ონარღჳ აქ სქუალეფიში ერჩინა დო ექ მუში სუდეს ჩილი დო სქუალეფიში დოტება.

c'ux-en-s e cira zalam-s muš-i dud-išo o-narǵ-a ak skual-ep-iši
 regret-TM-S3SG PROX girl very-DAT 3SG.POSS-AGR self-BEN VM-regret-S3SG here child-PL-GEN
e-rčkin-a do e-k muš-i Ⴀude-s čil-i do skual-ep-iši
 VM-be_born-VN and PROX-ERG 3SG.POSS-AGR house-DAT wife-NOM and child-PL-GEN
do-t'eba
 PV-leave-VN

'The girl was very sad for herself, she regretted the birth of her children here and the fact that she left her wife and children back home.'

- (19) იფიქრჳ ართიშა: - მორთი, მიდურქ ჩქიმი ქიანაშა დო ქობძირჳ ჩილი დო სქუას შორიშე იშენი, დაბა მუჭო რენან დო მუჭო ვარიე.

i-pikr-a art-iša mo-rt-i mida-v-ur-k čkim-i kiana-ša do ko-b-zir-a
 VM-think-S3SG one-ALL PV-go-S1/2 PV-S1-go-S1/2SG 1SG.POSS-AGR country-ALL and AFF-S1-see-S1/2
čil-i do skua-s šor-iše išeni daba muč'o r-en-an do muč'o var=ie
 wife-NOM and child-DAT far-ABL still HORT how be-TM-3PL and how NEG=QUOT

'He thought: "Come, I will go to my land and see my wife and child[ren], even from afar, how they are and how they are not."'

- (20) გეგმოტყობჳ დღაშით დო მოლართჳ.

ge-gimo-t'q'ob-a dǵašit do mo-la-rt-a
 STAT-PV-sneak-S3SG at_daytime and PV-PV-go-S3SG

'He escaped during the day and came away.'

- (21) ქემორთ თე წყარიშა, მუნილჳ დო გინირთჳ ჭაკი ცხენო.

ko-mo-rt-a te c'q'ar-iša mo-no-i-l-a do gino-i-rt-a čak'i cxen-o
 AFF-PV-go-S3SG PROX water-ALL PV-PV-VM-go-S3SG and PV-VM-go-S3SG mare-AGR horse-ADV

'He came to the river, crossed it, and turned into a mare.'

- (22) მიწუხჳ ნაბეტანი: - ბისნახე ვორდი დო ჭაკი ცხენო გინიბრთია.

m-i-c'ux-a nabet'an-i zisnaxe v-or-d-i do čak'i cxen-o
 O1-VM-regret-S3SG excessive-AGR very_beautiful S1-be-EXT-S1/2 and mare-AGR horse-ADV
gino-i-b-rt-i=a
 PV-VM-S1-go-S1/2=QUOT

'He was extremely sad: "I was very pretty, and I have turned into a mare."'

- (23) კინი მელე მინილჳ-იშენი ჭაკი ცხენქ იყუუ.

k'ini mele mino-i-l-a išeni čak'i cxen-k i-Ⴀ-u-u
 back_again_on_that_side PV-VM-go-S3SG still mare-NOM horse-ERG VM-be.PST-AUG-S3SG

'He crossed [the river] back to the other side - he was still a horse.'

- (24) მიდართუ დო ხენწვეში ცხენენს ქახოლუ

mida-rt-u do xenc'ape-ši cxen-en-s ko-o-xol-a
PV-go-S3SG and king-GEN horse-PL-DAT AFF-VM-mingle-S3SG

'He left and mingled with the king's horse.'

- (25) აშელუ ვარუაქ დო კვიცი ფაშატიქ ქედაშქ.

eša-i-l-a varʔa-k do k'vic-i pašat'-ik ko-da-šk-a
PV-VM-go-S3SG STALLION-ERG and foal-NOM mare-ERG AFF-PV-let_go-S3SG

'A STALLION came up and [the mare] bore a female foal.'

- (26) მაჟირაშა ხოლო კვიცი ფაშატიქ იყუ დო მორდუ თენა ხოლო.

ma-žir-a-ša xolo k'vic-i pašat'-ik i-ḡ-u-u do mo-rd-a tena
ORD-two-ORD-ALL also foal-NOM mare-ERG VM-be.PST-AUG-S3SG and PV-grow_up-S3SG PROX
xolo
also

'The second time it was a female foal as well, and it too grew up.'

- (27) გომელუ დრო დო ხანქენ, იფიქრუ: - მიდურქ ხოლო დო თი წყარს მინიბლენქია.

ge-ša-i-l-a dro do xan-kə=n i-pikr-a mida-v-ur-k xolo do ti
PV-PV-VM-go-S3SG time and time-ERG=SUBORD VM-think-S3SG PV-S1-go-S1/2SG again and DIST
c'q'ar-s mino-i-b-l-en-k=ia
water-DAT PV-VM-S1-go-TM-S1/2SG=QUOT

'After time had passed, she thought: "I will go back and enter the river."'

- (28) მინილუ მელე დო ფინია ჯოლორო გინირთუ, ჯუა ჯოლორო.

mino-i-l-a mele do pinia žoğor-o gino-i-rt-a žua žoğor-o
PV-VM-go-S3SG on_that_side and lapdog dog-ADV PV-VM-go-S3SG female dog-ADV

'He crossed to the other side and became a lapdog, a female one.'

- (29) ისოფე, იკეკე, - მუ ღორნქ გუმაჭყორუ, მუჭო ჯოლორო გინიფრთია - მარა მუთაქ მეხვარუ.

i-sop-a i-k'ek'-a mu ḡoron-k go-m-a-č'q'or-a muč'o žoğor-o
VM-tear_apart-S3SG VM-wander-S3SG what god-ERG PV-O1-VM-be_angry-S3SG how dog-ADV
gino-i-p-rt-i=a mara muta-k me-e-xvar-a
PV-VM-S1-go-S1/2=QUOT but nothing-ERG PV-VM-help-S3SG

'He suffered, wandered around: "Why is God angry with me, why has he turned me into a dog?!", but nothing helped him.'

- (30) მინილგ მელე დო ქიმერთგ მუში ხენნგფეში ეუდეშა.

mino-i-l-a mele do ko-me-rt-a mu-ši xenc'ape-ši ოდე-შა
PV-VM-go-s3sg on_that_side and AFF-PV-go-s3sg 3sg-gen king-gen house-ALL
'He crossed to the other side again and went to his king's house.'

- (31) ეფერი სქვამირე თე ჰოლორი მიოჰინალო, ნამგდა კოჩი უჯგუშის მუთას ძირუნს.

e-per-i skvam-i=re te ჰოგორ-i me-o-ჰინ-ალ-ო
DIST-such-AGR beautiful-AGR=COP.3sg PROX dog-NOM PV-PTCP.FUT-look-PTCP.FUT-ADV
namada k'oč-i užguš-is muta-s žir-un-s
SUBORD man-NOM better-DAT nothing-DAT see-TM-s3sg

'This dog was so beautiful to look at, that a man can see nothing better.'

- (32) ქორე ხენნგფეში დობორეს თე ჰოლორი დო ჟირი ლაკვენქ ქამუე, ძირხოლო მუმულქ, მორდგ ენეფი ხოლო.

ko-or-e xenc'ape-ši doxore-s te ჰოგორ-i do ჰირ-i lak'v-en-k
AFF-be-TM king-gen residence-DAT PROX dog-NOM and two-AGR puppy-PL-ERG
ko-o-š-u-u žir-xolo mumul-k mo-rd-a en-ep-i xolo
AFF-VM-go.HAB-AUG-CAUS two-INCL male-ERG PV-grow_up-s3sg PROX-PL-NOM also

'The dog stayed at the king's palace and two puppies came, both male, and the grew up as such.'

- (33) ასე მიშულგ ქინი თი აბრიშა ნაგდა, ხოლო მინიიბლე თი წყარს დო მიდურქ ეუდეშავა.

ase miša-ul-a k'ini ti azr-iša namada xolo mino-i-b-l-e ti c'q'ar-s
now PV-go-s3sg back_again DIST mind-ALL SUBORD also PV-VM-s1-go-OPT DIST water-DAT
do mida-v-ur-k ოდე-შა=ვა
and PV-s1-go-s1/2sg house-ALL=QUOT

'Then it came back to his mind: "I should go back to this river and go home."'

- (34) მოლართგ აშო დო მინიილგ თე წყარი.

mo-la-rt-a ašo do mino-i-l-a te c'q'ar-i
PV-PV-go-s3sg out and PV-VM-go-s3sg PROX water-NOM

'He came away and crossed the river.'

- (35) მუჭო ეკილგ დო - კინი მუჭო ორდგ მონადირენ, თინერო ვაგინირთუ!

muč'o ek'o-i-l-a do k'ini muč'o or-d-a monadire=n tin-er-o
when PV-VM-go-s3sg and back_again how be-EXT-s3sg hunter=SUBORD DIST-ADJZ-ADV
va-gino-i-rt-u=o
NEG-PV-VM-go-s3sg=Q

'When he came up, he was again a hunter (like he was before), he wasn't changed into anything!'

- (36) დაანწყ ულა დო მოლართგ მუშ სუდეშა.

da-a-čq'ə ul-a do mo-la-rt-ə muš-i ɾude-ša
PV-VM-begin-S3SG go-VN and PV-PV-go-S3SG 3SG.POSS-AGR house-ALL

'He started to walk, and he came to his house.'

- (37) იეუუ ძალამი მხიარულებაქ ართიანკკმა.

i-ɾ-u-u zalam-i mxiaruleba-k artian=c'k'əma
VM-be.PST-AUG-S3SG very-AGR joy-ERG RECP=with

'Joy appeared all around.'

- (38) გიშელგ დრო დო ხანქ.

ge-ša-i-l-ə dro do xan-k
PV-PV-VM-go-S3SG time and time-ERG

'Time passed.'

- (39) ათე ქიანას ორე ართი ხენწფე, მეტი სქუა ვაყუნს მუთუნი აკა ძღაბიშ მათი.

a-te kiana-s or-e art-i xenc'əpe met'i skua va-ɾun-s
PROX-PROX country-DAT be-TM one-AGR king more child NEG-have(ANIM)-S3SG
mutun-i ak'a zɣab-iš met'i
anything-AGR single girl-GEN more

'In this land was one king, he didn't have more children than a single daughter.'

- (40) გინოჩ თე ხენწფექ აბალენიეფი ირი სახენწიფოშა: - ართი ქვაბი ბჟას მინდორს ქიმნობდგუნქ დო მიდგა თის რაგადით იოფუნუანსიე, თის ჩილო ქიმეფჩა ჩქიმი ოსურსქუასია.

gino-čə te xenc'əpe-k abaleni-ep-i ir-i saxenc'ipo-ša art-i
PV-speak-S3SG PROX king-ERG announcement-PL-NOM ALL-AGR kingdom-ALL one-AGR
kvabi bža-s mindor-s ko-mič'ə-b-dg-un-k do mi-dga ti-s ragad-it
pot milk-DAT field-DAT AFF-PV-SI-put-TM-SI/2SG and who-INDF DIST-DAT talk-INS
i-o-pun-uan-s-ie ti-s čil-o ko-me-p-č-a čkim-i
VM-VM-boil-TM-S3SG=QUOT DIST-DAT wife-ADV AFF-PV-SI-give-OPT 1SG.POSS-AGR
osurskua-s-ia
woman-child-DAT=QUOT

'The king declared to his whole kingdom: "I will place one jar of milk in a field and whoever can let it boil by speaking, to him I will give my daughter as a wife."

- (41) მეურს ქიანაში კოჩი, მარა მითინიში სიტყვას ვეიაფუნუ ბჟაქ.

me-ur-s kiana-ši k'oč-i mara mitin-iši sit'q'va-s ve-ge-a-pun-u
PV-go-S3SG country-GEN man-NOM but someone-GEN word-DAT NEG-PV-VM-boil-S3SG
bža-k
milk-ERG

'Countrymen came, but no one's words made the milk boil.'

- (42) ათე მონადირე კოჩი ვარენო რენი, თექ იფიქრგ: - მა მიდურქ დო ქვენიებუქ ირფელი ჩქიმი გაჭირებას თი ბჟას დო ვეშილებენო ქიგიეგონუსიე?!

a-te monadire k'oč-i vareno r-e=ni tek i-pikr-a ma
 PROX-PROX hunter man-NOM COND be-TM=SUBORD there VM-think-S3SG 1SG
mida-v-ur-k do ko-v-e-či-eb-u-k irpel-i čkim-i
 PV-S1-go-S1/2SG and AFF-S1-VM-speak-AUG-AUG-S1/2SG everything-AGR 1SG.POSS-AGR
gač'ireba-s ti bža-s do ve-šileb-en=o ko-ga-i-gon-u-a-s=ie
 difficulty-DAT DIST milk-DAT and NEG-can-TM=Q AFF-PV-VM-hear-AUG-OPT-S3SG=QUOT

'When this hunter came, he thought there: "I will go and tell ALL my troubles to this milk and it won't be ABLE to understand anything!"'

- (43) გინიილგ თე კოჩქ დო მეურს ამდლა ხენნგვეში დოხორეშა.

gino-i-l-a te k'oč-k do me-ur-s amdga xenc'ape-ši doxore-ša
 PV-VM-go-S3SG PROX man-ERG and PV-go-S3SG today king-GEN residence-ALL

'The man left and arrived at the king's palace the same day.'

- (44) გაზინგზ - მუში სქუა ჟირი ბოშევი ქიგეხენა მუში სქუა ცხენენს დო მუში სქუა ჟირი ჯოლორეფი გვერშაფეფი ქეკოყუნა უკახალე.

go-o-žin-a=n mu-ši skua žir-i boš-ep-i ko-ge-x-en-an muš-i
 PV-VM-look-S3SG=SUBORD 3SG-GEN child two-AGR boy-PL-NOM AFF-PV-sit-TM-3PL 3SG.POSS-AGR
skua cxen-en-s do muš-i skua žir-i žoğor-ep-i gveršap'-ep-i
 child horse-PL-DAT and 3SG.POSS-AGR child two-AGR dog-PL-NOM dragon-PL-NOM
ko-ek'o-žun-an uk'axale
 AFF-PV-have(ANIM)-3PL back

'When he looked, his two sons were sitting [there], his two horse-children and his two dog-children were enormous.'

- (45) ქეკაჭიშეს თე ბოშენქ თე მონადირეს შარას.

ko-ek'o-o-č'iš-es te boš-en-k te monadire-s šara-s
 AFF-PV-VM-run_after-S3PL PROX boy-PL-ERG PROX hunter-DAT way-DAT

'These boys ran this hunter down on the road.'

- (46) უჩაში სქუა მუში მეურს წოხოლე დო თეს უნუე: - თქვა სიდე მეურთან, თექ მეურქ მახოლო, ჭიჭე დიხა მიდამიციონი დო მარდი გერგებუ, ბაბა!

učaš-i skua mu-ši me-ur-s c'oxole do te-s u-c'u-u tkva side
 older-AGR child 3SG-GEN PV-go-S3SG in_front and PROX-DAT VM-tell-S3SG 2PL where
me-ur-t=ən tek me-v-ur-k ma-xolo č'ič'e dixa mida-m-i-žon-i do
 PV-go-PL=SUBORD there PV-S1-go-ERG 1SG-INCL little ground PV-O1-VM-have(ANIM)-S1/2 and
mard-i ge-r-g-eb-un baba
 virtue-NOM PV-O2-hit-AUG-TM father.INFORM

'The eldest son went in front and said to him: "Wherever you go, I go too, bring for me a little earth and grace will come to you father!"'

- (47) ენა მუჭო გიმბედი მა სია.

ena muč'o ge-m-i-bed-i ma si=a
PROX how PV-OI-VM-dare-S1/2 1SG 2SG=QUOT

'How do you dare this for me.'

- (48) თქუ ბოშიქ, მოუნტე მართახი დო ძალამი გოლახე ე კოხი.

tk-u boš-ik mo-u-nč'-ə martax-i do zalam-i go-lax-ə e k'oč-i
say-S3SG boy-ERG PV-VM-hit-S3SG whip-NOM and very-AGR PV-beat-S3SG PROX man-NOM

'Said the boy, and he lashed out with his whip and hit the man very hard.'

- (49) უკულაში ჳიმა გეყუნს უკახალენ, თექ ქემატიშუ ეზგმა ხანს დო გატყორგ მუში ჳიმას: - მოხუცებული კოხი მუჭო ლახი სია?

uk'ulaš-i žima ge-ḡun-s uk'axale=n tek ko-mo-o-č'iš-u
younger-AGR brother PV-have(ANIM)-S3SG back=SUBORD there AFF-PV-VM-run_after-S3SG
e-zəma xan-s do ga-č'q'or-ə muš-i žima-š moxucebul-i
PROX-many time-DAT and PV-be_angry-S3SG 3SG.POSS-AGR brother-GEN old-AGR
k'oč-i muč'o lax-i si=a
man-NOM how hit-S1/2 2SG=QUOT

'The younger brother that followed in the back was helping him all this time and he was angry at his brother: "What are you hitting an old man for?"'

- (50) გეგუ ე უკულაში ბოშიქ, მუჭო რდგ საქმენ.

ga-i-g-u e uk'ulaš-i boš-ik muč'o r-d-ə sakme=n
PV-VM-understand-S3SG PROX younger-AGR boy-ERG how be-EXT-S3SG business=SUBORD

'The younger son understood what the deal was.'

- (51) ქიმკიხუნუ ე კოხი ცხენიშა დო ქიმერთე ხენნგეფეში დოხორეშა.

ko-mik'o-i-xun-u e k'oč-i cxen-iša do ko-me-rt-ə xenc'ape-ši doxore-ša
AFF-PV-VM-sit-S3SG PROX man-NOM horse-ALL and AFF-PV-go-S3SG king-GEN residence-ALL

'The man mounted his horse and went to the king's palace.'

- (52) მინდორს ქვაბი ქიგედგე ბჟაში ეფშა.

mindor-s kvabi ko-ge-dg-ə bža-ši epša
field-DAT pot AFF-PV-put-S3SG milk-GEN full

'The jar, full of milk, stood in a field.'

- (53) ქვეგურენა მუკ-მუკი ირი სახენნიფოშე მუღირი ბოშეფი დო ქერიებუნა ნუმეფიში ამბე დო საჩიარს, მარა ბჟა ვაფუნს, ქორე განემული.

ko-ge-u-or-en-an muk'muk'-i ir-i saxenc'ipo-še mo-ul-ir-i
 AFF-PV-VM-be-TM-3PL around-around-AGR ALL-AGR kingdom-ABL PV-go-PTCP.PST-AGR
boš-ep-i do ko-e-či-eb-u-nan mun-ep-iši ambe do sačiar-s mara
 boy-PL-NOM and AFF-VM-speak-AUG-AUG-S3PL 3SG-PL-GEN story and utterance-DAT but
bža va-pun-s ko-r-e ga-čem-eb-ul-i
 milk NEG-boil-S3SG AFF-be-TM PV-stop-AUG-PTCP.PST-AGR

'The men that had come from the whole kingdom, stood around and spoke their stories and utterances, but the milk didn't boil, it was still.'

- (54) ქიმერთ ხენზგეშა თე მოხუცებული კოჩქ დო თქუე: - მა ქომიღუნო ნება, ქვევციე ბჟას ირფელი ჩქიმი გაჭირება დო ქოფუას ბჟაქენ, ოსურო ქომუჩანთ თქვანი სქუას დო ვარი?

ko-me-rt-a xenc'ape-ša te moxucebul-i k'oč-k do tku-u ma
 AFF-PV-go-S3SG king-ALL PROX old-AGR man-ERG and say-S3SG 1SG
ko-me-i-ğ-un=o neba ko-v-e-či-e bža-s irpel-i
 AFF-PV-VM-have(INANIM)-TM=Q permission AFF-S1-VM-speak-OPT milk-DAT everything-AGR
čkim-i gač'ireba do ko-p-u-a-s bža-kə=n osur-o
 1SG.POSS-AGR difficulty and AFF-boil-AUG-OPT-S3SG milk-ERG=SUBORD woman-ADV
ko-mo-m-č-an-t tkvan-i skua-s do var-i
 AFF-PV-O1-give-TM-PL 2PL.POSS-AGR child-DAT and NEG-EMPH

'The old man came to the king and said: "If I have your permission let me tell the milk ALL my troubles and if the milk boils, will you give me your daughter, or not?"'

- (55) განჩინებით გინოჭყვადილი მაფგ - უნუუ ხენზგეფქ, - მიგიდაში სიტყვა დო რაგადი ბჟას იოფუნუანსგენ, თის ოკო ქიმეფჩე ჩქიმი ოსურსქუა; ოკონ დეკინას, ოკონ, შხვას აჩუქას, ინა ვარე ჩქიმი საქმე.

gančineb-it gino-č'q'vad-il-i m-a-p-a u-c'u-u xenc'ape-k
 decree-INS PV-decide-PTCP.PST-AGR O1-VM-have-S3SG VM-tell-S3SG king-ERG
mi-gida-ši sit'q'va do ragad-i bža-s i-o-pun-uan-s=ən ti-s
 who-INDF-GEN word and speaking-NOM milk-DAT VM-VM-boil-TM-S3SG=SUBORD DIST-DAT
ok'o ko-me-p-č-e čkim-i osurskua ok'o=n mu-k
 must AFF-PV-S1-give-OPT 1SG.POSS-AGR woman-child must=SUBORD 3SG-ERG
da-i-k'in-a-s ok'o=n šxva-s a-čuk-a-s ina va=re
 PV-VM-bring-OPT-S3SG must=SUBORD other-DAT VM-give-OPT-S3SG DIST NEG=COP.3SG
čkim-i sakme
 1SG.POSS-AGR business

"I have decided it by decree", said the king, "Whoever words and speech make the milk boil, him I must give my daughter; whether he should take her for himself, whether he gives her to another, that is not my business."

- (56) აბა ჯგირია, - თქუ ბადადიქ.

aba žgir-i=a tk-u badid-ik
HORT good-AGR=QUOT say-S3SG old_man-ERG
‘Alright then’, said the old man.’

- (57) მოლართე დო ქემკუდირთგ ბჟაში ეფშა ქვაბის.

mo-la-rt-e do ko-mik'o-u-dirt-a bža-ši epša kvabi-s
PV-PV-go-TM and AFF-PV-VM-turn-S3SG milk-GEN full pot-DAT
‘He came up and turned to the jar of milk.’

- (58) ირ კოს გუკვირდგ: - თე მოხუცებულს მუთო ოკო თიენა დო ვარდა ეში რაგადიქ მუ ოკო ჭკირასიქ.

ir k'o-s go-u-k'vir-d-a te moxucebul-s mu-ot o-k'on
ALL man-DAT PV-VM-be_surprised-INCH-S3SG PROX old-DAT what-ADV VM-want-TM
tena do var=da e-ši ragad-ik mu ok'o č'k'ir-a-s=ie
PROX and NEG=COND PROX-GEN speaking-ERG what must cut-OPT-S3SG=QUOT

‘ALL men got surprised: “What does this old man want, and if not his speech, what [else] must cut it?”’

- (59) ქიდიიჭყე ე კონქ დუდიშე მუში გაჭირება დო ირფელი ართო ქოთქუ.

ko-do-i-č'q'-a e k'oč-k dud-iše muš-i gač'ireba do irpel-i
AFF-PV-VM-begin-S3SG PROX man-ERG head-ABL 3SG.POSS-AGR difficulty and everything-AGR
art-o ko-tku-u
one-ADV AFF-say-S3SG

‘The man began [to tell] his troubles by heart and he told everything in one go.’

- (60) გაათუე რაგადი დო ქოფუე ბჟაქ.

go-o-t-u ragad-i do ko-p-u-u bža-k
PV-VM-finish-S3SG speaking-NOM and AFF-boil-AUG-S3SG milk-ERG
‘He finished his speech and the milk boiled.’

- (61) ეჭკურა საარკო ვოუძირგ კოს დო უკვენს არძას.

e-žgura saark'o va-u-zir-a k'o-s do u-k'ven-s arza-s
PROX-like miracle NEG-VM-show-S3SG man-DAT and VM-be_surprised-S3SG ALL-DAT
‘A man had not seen such a miraculous thing and ALL were surprised.’

- (62) ათე ბოშეფი რენა თაქენ, თენენს ქუჩქუ ანნი მუშა რე საქმენი.

a-te boš-ep-i r-en-an takə=n ten-en-s ko-u-čk-un anc'i
PROX-PROX boy-PL-NOM be-TM-3PL here=SUBORD PROX-PL-DAT AFF-VM-know-TM from_now_on
mu-ša =re sakme=ni
what-ALL =COP.3SG business=SUBORD

‘When the boys were there, he from that moment onwards knew what the deal was with this.’

- (63) ხენნგვექ ქიმიღონგ მუში ოსურსქუა დო ხეს ქვდააკინუ ბადიდის.

xenc'ape-k ko-me-i-ḡon-a muš-i osurskua do xe-s
king-ERG AFF-PV-VM-have(ANIM)-S3SG 3SG.POSS-AGR woman-child and hand-DAT
ko-do-o-k'in-u badid-is
AFF-PV-VM-bring-S3SG old_man-DAT

'The king brought his daughter and gave her hand to the old man.'

- (64) ბადიდიქ მიკაართგ მუში სქუალენს დო უნუ: - თქვათ ქიციოთ დარნმუნებული, მუჭო მა თქვანი მუმა ვორექენი.

badid-ik mik'o-rt-a muš-i skual-en-s do u-c'u-u tkva=t
old_man-ERG PV-VM-go-S3SG 3SG.POSS-AGR child-PL-DAT and VM-tell-S3SG 2PL=too
ko-i-ḡ-i-t darc'munebul-i muč'o ma tkvan-i muma
AFF-VM-be.PST-S1/2-PL convinced-AGR how 1SG 2PL.POSS-AGR father
v-or-e-k=ani
S1-be-TM-S1/2SG=SUBORD

'The old man went to his sons and said: "You too became certain, that I am you father."'

- (65) უჩაში სქუას ეკუთნებუდგ ე ცირა, მარა, რადგანს სი გობლახი დო უმარდული რექ ჩქიმიწკგმან, თეშენი უკულაშის ვარზენქ მა ეს, მუჭოთ ჭკვერი დო მარდიანი ცოფე თინან თეში.

učaš-i skua-s e-k'utn-eb-ud-a e cira mara radgans si go-b-lax-i
older-AGR child-DAT VM-belong-AUG-EXT-S3SG PROX girl but because 2SG PV-O1-hit-S1/2
do umardul-i r-e-k čkim-i=c'k'ama=n tešeni uk'ulaš-is
and ungrateful-AGR be-TM-S1/2SG 1SG.POSS-AGR=with=SUBORD for_this_reason younger-DAT
v-a-rz-en-k ma es muč'o-t č'k'ver-i do mard-ian-i ḡop-e
S1-VM-give-TM-S1/2SG 1SG PROX.NOM how-REL wise-AGR and virtue-ADJZ-AGR be.PRF-TM
tina=n teši
DIST=SUBORD that_way

'The girl belongs to the eldest son, but, because you hit me and were ungrateful to me, I will give her to the younger one, as he is smart and virtuous.'

- (66) ეუკინგ დო უკულაში სქუას ქვდახვამგ ოსურო თე ცირა.

e-u-k'in-a do uk'ulaš-i skua-s ko-do-o-xvam-a osur-o te cira
PV-VM-bring-S3SG and younger-AGR child-DAT AFF-PV-VM-bless-S3SG woman-ADV PROX girl

'He brought her and married the girl to his youngest son.'

- (67) ექ იეუუ ორკოჩიშო სახილოლქ, დუდო ხენგვეშო, მუ საკურელიე, დო უკული შხვამო.

e-k i-ʔ-u-u irk'oč-išo saxiolo-k dud-o xenc'ape-šo mu
 PROX-ERG VM-be.PST-AUG-S3SG ALL-man-BEN joy-ERG head-ADV king-BEN what
sak'URELi=e do uk'uli šxva-šo
 amazing=COP.3SG and afterwards other-BEN

'He was a blessing for everyone, for the king himself, of course, and then for the others.'

- (68) ხენგვექ ხენგვალა გეგლენწყ დო მუში სინჰას ქედახვამუ, რადგანს თინა ღირსული ბოში ცოფენ.

xenc'ape-k xenc'ap-ala ga-gila-i-nc'q'-ə do muš-i sinža-s
 king-ERG reign-VN STAT-PV-VM-arrange-S3SG and 3SG.POSS-AGR son-in-law-DAT
ko-do-o-xvam-u radgans tina ġirseul-i boš-i ʔop-e=n
 AFF-PV-VM-bless-S3SG because DIST worthy-AGR boy-NOM be.PRF-TM=SUBORD

'The king arranged his rule and blessed his son-in-law, because he was a worthy young man.'

- (69) ბოშიქ მოლეცონგ არდა ბადიდიში ცუდეშარეფი დო ადხოვრენდგ მუნკგმა გემუანო.

boš-ik mo-la-i-ʔon-ə arza badid-iši ʔudešar-ep-i do
 boy-ERG PV-PV-VM-have(ANIM)-S3SG ALL old_man-GEN family_member-PL-NOM and
a-cxovr-en-d-ə mu=c'k'əma gemu-an-o
 VM-live-TM-EXT-S3SG 3SG=with taste-ADJZ-ADV

'The boy took ALL the old man's family members and happily lived together with them.'

Abbreviations

1 first person	COND conditional
2 second person	COP copula
3 third person	DAT dative
ABL ablative	DIST distal
ADJZ adjectivizer	EMPH emphatic
ADV adverbial	ERG ergative
AFF affirmative	EXT stem extension
AGR agreement	GEN genitive
ALL allative	HAB habitual
ANIM animate	HORT hortative particle
AUG augment	INANIM inanimate
BEN benefactive	INDF indefinite

INFORM informal
INS instrumental
NEG negative
NOM nominative
O object
OPT optative
ORD ordinal
PL plural
POSS possessive
PRF perfect
PROX proximal
PRS present
PST past
PTCP participle

PV preverb
Q question particle
QUOT quotative
RECP reciprocal
REL relative
S subject
SG singular
STAT stative
SUBORD subordination
SUP supine
TM thematic marker
VM valency marker
VN verbal noun

References

- Danelia, K. and A. Tsanava, [დანელია, ცანავა] (1991). *megruli t'ekst'ebi, II: zġap'rebi da mcire žanrebi* [*Megrelian texts, II: Fairy tales and minor genres*]. Tbilisi.
Khubua, M., [ხუბუა] (1937). *megruli t'ekst'ebi* [*Megrelian texts*]. Tbilisi: Akademia.

LaTeX generated from FLEx using <https://apps.ionov.me/igt-convert/> (Max Ionov and Jesse Wichers Schreur)